

Rapport

Een onderzoek naar de handelwijze van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.

Datum: 27 maart 2017

Rapportnummer: 2017/042

WAT IS DE KLACHT?

Verzoeker klaagt er over dat de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst zijn telefoon- en internetverkeer heeft afgetapt en/of hem heeft gevolgd en geobserveerd. Volgens verzoeker zijn deze bijzondere bevoegdheden zonder rechtmatige grondslag ingezet.

BEVINDINGEN

Visie verzoeker

De gemachtigde van verzoeker diende bij brief van 24 december 2015 een klacht in bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de handelwijze van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (hierna: de AIVD). In zijn toelichting merkte de gemachtigde op:

"Er zou een strafrechtelijk onderzoek lopen naar, althans in de omgeving van, cliënt. Op 27 oktober jl. zijn er invallen gedaan. Uit de informatie die cliënt heeft bereikt zou blijken dat de AIVD bijzondere bevoegdheden heeft aangewend. Dit terwijl daar naar de stellige overtuiging van cliënt geen, althans onvoldoende, aanleiding voor was.

Het zou gaan om ernstige inbreuken op het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van cliënt. Er is hierdoor onrechtmatig, althans onbehoorlijk, gehandeld."

Klachtafhandeling minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties had de klacht van verzoeker over de AIVD voor advies voorgelegd aan de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (hierna: de CTIVD).

Nadat de CTIVD advies had uitgebracht, deelde de minister de gemachtigde van verzoeker bij brief van 11 mei 2016 onder meer het volgende mee:

"De CTIVD heeft de klacht onderzocht. Bij haar onderzoek heeft de CTIVD onbelemmerd toegang tot alle voor het onderzoek relevante documenten. Tevens heeft de Commissie zowel u als medewerkers van de dienst gesproken. De CTIVD heeft op 23 maart 2016 haar advies in een rapport aan mij uitgebracht.

Het advies van de CTIVD

De CTIVD adviseert de klacht deels gegrond en deels ongegrond te verklaren ten aanzien van de inzet van bijzondere bevoegdheden jegens (verzoeker; N.o.)

Besluit

Ik neem het advies van de CTIVD over en verklaar de klacht deels gegrond en deels ongegrond. Ik kan u meedelen dat voor zover het oordeel van de CTIVD aanleiding

heeft gegeven tot aanpassingen in de werkwijze van de AIVD, daartoe maatregelen zijn getroffen.

Motivering

De Wiv 2002 bepaalt dat gegevens die zicht geven of kunnen geven op de identiteit van een bron, een lopend onderzoek of een onderzoeksmethode van de dienst, niet naar buiten mogen worden gebracht. Het rapport is door de CTIVD geheim gerubriceerd omdat daarmee zicht wordt gegeven op bovengenoemde aspecten. Ik kan u dit rapport dan ook niet toesturen. De belangrijkste punten uit het rapport zijn in deze brief opgenomen.

De CTIVD is bij het onderzoek naar de klacht uitgegaan van de volgende klachtformulering:

De AIVD heeft onbehoorlijk gehandeld door zonder rechtmatige grondslag bijzondere bevoegdheden in te zetten jegens klager. Het gaat hierbij om het tappen van telefoon- en internetverkeer en/of het volgen en observeren van klager.

De CTIVD heeft geconstateerd dat uw cliënt gedurende een bepaalde periode onderwerp van onderzoek van de AIVD is geweest. Dit onderzoek heeft naar het oordeel van de CTIVD grotendeels rechtmatig en behoorlijk plaatsgehad. Wel is sprake geweest van een aantal onzorgvuldigheden. Deze waren echter niet van dien aard dat ze tot het oordeel zouden moeten leiden dat onbehoorlijk is gehandeld.

De CTIVD heeft echter ook geconstateerd dat een deel van het onderzoek niet juist is verlopen. Er waren onvoldoende zwaarwegende redenen voor dat deel van het onderzoek, zodat niet is voldaan aan het vereiste van proportionaliteit. De CTIVD heeft ten aanzien van dit deel van het onderzoek geoordeeld dat sprake is van onrechtmatig en daarmee onbehoorlijk handelen van de AIVD jegens uw cliënt. De CTIVD adviseert de klacht daarom deels gegrond en deels ongegrond te verklaren."

Reactie verzoeker

Verzoeker kon zich niet verenigen met de reactie van de minister op zijn klacht. Hij verzocht de Nationale ombudsman om over te gaan tot een integrale herbeoordeling. Op de punten waarbij er sprake was van onbehoorlijk dan wel onrechtmatig handelen wilde verzoeker exact weten op welke wijze de bijzondere bevoegdheden waren ingezet. Dus de aard van de bevoegdheid en de duur van die inzet. Volgens verzoeker waren er ernstige inbreuken gemaakt op het recht van eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.

Onderzoek Nationale ombudsman

Tijdens een gesprek op 27 oktober 2016 tussen de Nationale ombudsman en medewerkers AIVD maakte de Nationale ombudsman gebruik van de hem geboden gelegenheid om de door de minister in zijn brief van 11 mei 2016 aan verzoeker verstrekte informatie te verifiëren. Hij had daarbij inzage in het advies en het rapport van

bevindingen van de CTIVD en in de documenten die aan dat advies ten grondslag hebben gelegen (zie ook onder Achtergrond).

Aangezien de Nationale ombudsman nadere vragen had, heeft hij op 20 december 2016 bij de CTIVD aanvullende documenten ingezien.

Op de vraag van de Nationale ombudsman aan de AIVD welke maatregelen er naar aanleiding van het oordeel van de CTIVD waren genomen deelde AIVD de Nationale ombudsman mee dat de bevindingen en het oordeel van de CTIVD waren voorgelegd aan de betrokken medewerkers en het teamhoofd. Aangezien het hier echter ging om een specifieke zaak en er geen sprake was van structureel onjuist handelen, was het hierbij gebleven.

WAT IS HET OORDEEL VAN DE NATIONALE OMBUDSMAN?

Verzoeker klaagt er over dat de AIVD zijn telefoon- en internetverkeer heeft afgetapt en/of hem heeft gevolgd en geobserveerd. Volgens verzoeker zijn deze bevoegdheden zonder rechtmatige grondslag ingezet.

Ten aanzien van de door de AIVD naar aanleiding van de klacht van de Nationale ombudsman verstrekte informatie deed de minister een beroep op geheimhouding. De Nationale ombudsman is op grond van de wet gehouden dit beroep te honoreren.

De overheid handelt integer en gebruikt een bevoegdheid alleen voor het doel waarvoor deze is gegeven. Dit betekent dat burgers mogen verwachten dat de overheid haar taken op een gewetensvolle wijze uitvoert. Van de overheid en haar medewerkers mag worden verwacht dat zij hun positie, hun bevoegdheden, hun tijd en middelen niet misbruiken.

De CTIVD heeft geadviseerd de klacht deels gegrond en deels ongegrond te verklaren. Ten aanzien van het naar verzoeker ingestelde onderzoek was namelijk gebleken dat er voor een deel van dat onderzoek onvoldoende zwaarwegende redenen waren, zodat er niet was voldaan aan het vereiste van proportionaliteit. De minister heeft dit advies opgevolgd.

Vaststaat dat verzoeker gedurende een bepaalde periode onderwerp van onderzoek door de AIVD is geweest. Op grond van de aan de Nationale ombudsman verstrekte en door hem geverifieerde informatie moet worden geoordeeld dat voor een deel van dit onderzoek onvoldoende zwaarwegende redenen waren, zodat niet was voldaan aan het vereiste van proportionaliteit. Dit deel van het onderzoek heeft onrechtmatig plaatsgevonden. Voor de overige periode heeft de Nationale ombudsman aan de hand van de aan hem verstrekte en door hem geverifieerde informatie vastgesteld dat het onderzoek rechtmatig en behoorlijk heeft plaatsgevonden. De onzorgvuldigheden die bij dit onderzoek hebben plaatsgevonden waren niet van dien aard dat er sprake is geweest van onbehoorlijk handelen door de AIVD.

CONCLUSIE

De klacht over de onderzochte gedraging van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst is gegrond ten aanzien van het in een bepaalde periode instellen van een onderzoek naar verzoeker. Voor het overige is de klacht niet gegrond.

ACHTERGROND

Onderzoek

In het geval van een onderzoek naar aanleiding van een klacht over de AIVD kunnen onderzoek en rapportage doorgaans niet met dezelfde openheid plaatsvinden als in andere zaken gebruikelijk is.

Ingevolge artikel 9:31, vierde lid van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) kan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het verstrekken van de door de Nationale ombudsman gevraagde inlichtingen of stukken weigeren of de ombudsman meedelen dat uitsluitend hij van die gegevens mag kennisnemen, indien daarvoor gewichtige redenen zijn. Gewichtige redenen kunnen zijn strijd met een wettelijke geheimhoudingsplicht of met het belang van de Staat. Op grond van artikel 83, vierde lid van de Wet op de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (WIV 2002) dient de Nationale ombudsman zich bij zo'n beslissing van de minister neer te leggen.

Indien de Nationale ombudsman een onderzoek instelt naar aanleiding van een klacht over de AIVD, stelt hij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en eventueel een of meer ambtenaren in de gelegenheid om op de klacht te reageren. De Nationale ombudsman maakt daarbij gebruik van de in de Awb gegeven onderzoeksbevoegdheden. In voorkomende gevallen verstaat de Nationale ombudsman zich persoonlijk met medewerkers van de AIVD of neemt hij persoonlijk kennis van relevante gegevens (artikel 83, vijfde lid, WIV 2002). Langs deze weg wordt informatie verkregen die de Nationale ombudsman nodig heeft voor zijn onderzoek.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen